

-*avancer*. Endvidere blev der givet rådet en bemyndigelse til at give pålæg om ændring i priser eller forretningsbetingelser, som rådet fandt urimelige.

Samtidig med prislovens ikrafttræden blev prisaftaleloven af 18. maj 1937 midlertidigt sat ud af kraft. Bestemmelser om *anmeldelse og registrering af prisaftaler m. v.* omtrent svarende til prisaftalelovens blev optaget i prislovens § 11, der ligesom bekendtgørelsen af 19. oktober 1939 gav rådet beføjelse til for varer, hvis omsætning er bundet af monopolistiske aftaler eller bestemmelser, at fastsætte pligt til forudgående anmeldelse af prisforhøjelser.

De hovedprincipper, der ved den første prislov blev lagt til grund for prisreguleringen, er i alt væsentligt blevet bibeholdt uændret.

Der er ganske vist i de følgende år på flere punkter foretaget ændringer af og tilføjelser til prislovens bestemmelser, men disse ændringer har været holdt indenfor de ved den første prislov satte rammer. De er i hovedsagen gået i skærpende retning. Den første ændring i prisloven skete ved lov af 17. december 1940, da der i lovens § 8 blev indført en bestemmelse om, at der ikke måtte indregnes en større andel af *generalomkostningerne* i den enkelte vares pris end under normale forhold sædvanligt, en regel, som da allerede i længere tid havde været praktiseret af rådet.

Ved en vurdering af *prislovgivningens betydning for prisdannelsen* under krigen må man være opmærksom på, at dens bestemmelser kun omfattede visse af de faktorer, der var afgørende for den almindelige prisudvikling. Kontrollen med priser og indtægter var således på flere områder henlagt under andre myndigheder end priskontrolrådet. Af regeringen blev der truffet aftaler med udlandet om im- og eksportpriser på vigtige vareområder; de vigtigste landbrugsvarers priser ved salg til hjemmemarkedet blev fastsat af regering og rigsdag; lønningerne blev fastsat ved overenskomst, ved voldgift eller ved lov. Udenrigsministeriet foretog en vis kontrol med fortjenesten ved leverancer til besættelsesmagten. Endelig kan nævnes, at udviklingen i fragsatserne har været underkastet en vis kontrol af fragtnævnet.

Priskontrolrådets *hovedopgave* måtte da være at sørge for, at der ikke som følge af vareknaphed og forventninger om yderligere prisstigninger kom til at foregå en opustning af avancerne, en „profitinflation“, eller med andre ord, at prisstigningen ikke blev større, end hvad der var en nødvendig følge af prisstigningen på verdensmarkedet, fragtstigningerne og den forringede produktivitet samt de stedfundne forhøjelser af lønnen og priserne på landbrugsvarer m. v.

B. Prisudviklingen fra 1939—48.

I *krigstidens første periode* — fra krigsudbruddet til den tyske besættelse — var prisstigningen på verdensmarkedet i forbindelse med de forøgede transportudgifter den aldeles dominerende faktor. Det af det statistiske departement beregnede engros-pristal for importvarer var ved krigens udbrud 113 (1935 = 100) og steg i løbet af de følgende måneder til 205 for april 1940.

Under en periode med kraftig prisstigning vil det være af stor betydning for den hastighed, hvormed prisstigningen slår igennem, om de erhvervsdrivende kalkulerer på grundlag af „kostprisprincippet“ eller „genanskaffelsesprisprincippet“. Uagtet det i en kortere periode i september—oktober 1939 var officielt tilkendegivet, at „kostprisprincippet“ skulle anvendes, må man dog vist antage, at de erhvervsdrivende stort set i perioden fra krigsudbruddet og indtil den første prislovs ikrafttræden i juni 1940 har kalkuleret på grundlag af genanskaffelsesprisen, og dette har selvfølgelig stærkt medvirket til, at